

УДК [373.3:004]:81

Остапенко Людмила Петрівна

старший викладач кафедри інформатики

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Харків, Україна

liudmila.ostapenko@hnpu.edu.ua

ORCID: 0000-0003-4382-0255

Андрієвська Віра Михайлівна

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформатики

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Харків, Україна

vira.andriievska@hnpu.edu.ua

ORCID: 0000-0003-1632-4045

Олефіренко Надія Василівна

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри інформатики

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, Харків, Україна

olefirenkonn@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9086-0359

РОБОТА З МЕДІАТЕКСТАМИ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕТАП У ФОРМУВАННІ МЕДІАГРАМОТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Анотація. Для самореалізації у сучасному інформатизованому світі сформованість медіаграмотності надає змоги підростаючому поколінню успішно задовольняти як власні, так і соціальні потреби; безпечно, свідомо й ефективно використовувати медіа у навчанні й повсякденній діяльності. Особливо вразливим контингентом до впливу медіа є учні молодшого шкільного віку. У статті висвітлено фактори, що зумовлюють доцільність формування медіаграмотності учнів початкової школи на сучасному етапі цифровізації освіти й переходу на вимушене віддалене навчання: зростання об'єму інформації та проблема вибору достовірних джерел інформації; цифровізація освітнього процесу та необхідність суттєвого зменшення віку школярів для використання технологій електронного навчання; зростання агресивності медіаджерел щодо впливу на аудиторію, зокрема, дитячу; гостра затребуваність умінь критичного сприйняття інформації учнями для прийняття виважених рішень. Розкрито особливості медійної підготовки у початковій школі: навчання випереджального характеру в межах якого школярам пропонуються завдання, які мають перспективний характер; орієнтація на життєвий досвід при виборі завдань; інтеграція завдань, спрямованих на формування медіаграмотності учнів з матеріалом навчальних предметів; систематичність здійснення медіапідготовки. Показано, що ключовим етапом у формуванні медіаграмотності учнів початкової школи є робота з медіатекстами. Наведено приклади завдань, які були запропоновані учням початкової школи: завдання на формування аналітичних умінь, як основа роботи з різноспрямованою медіаінформацією; умінь інтерпретувати, критично оцінювати медіатексти різних видів; умінь досліджувати різні джерела цифрових даних; завдання на усвідомлення користі, яку принесли ІТ-пристрої людству.

Ключові слова: медіатекст; формування; медіаграмотність; учні; початкова школи

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток новітніх медіа обумовлює нагальну потребу в цілеспрямованій підготовці підростаючого покоління до критичного й безпечного користування ними. У цьому ракурсі формування медіаграмотності в учнів молодшого шкільного віку є ключовим фактором соціалізації особливості, яка зростає в цифровізованому оточенні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема формування медіаграмотності підростаючого покоління є предметом досліджень українських учених (В. Байдик, К. Біницької, О. Волошенко, О. Ганик, В. Голощанової, Г. Дегтярьової, А. Єрмоленко, В. Іванова, Т. Іванової, Л. Кульчинської, О. Мокрогуз, О.

Мороз, Л. Найдьонової, Л. Остапенко, Г. Пизи, Н. Саражинської, С. Шумаєвої, R. Al Zou'bi та ін.). Особливе зацікавлення у науковців викликає упровадження медіаосвіти в початкову школу. Дослідники вказують, що упевнене становлення та швидкий розвиток медіа в Україні гостро поставив питання упровадження медіаосвіти вже з початкової ланки освіти, адже з кожним днем медійні засоби, завдяки їх доступності, мають усе більший вплив на свідомість підростаючого покоління й пріоритетним стає завдання організації освітнього середовища, яке б розвивало активну, мислячу, відповідальну людину [1], [2]. Саме медіаосвіта, як зазначають дослідники, є базовою для набуття учнями необхідних навичок критичного та безпечного споживання інформаційних продуктів; формування розуміння школярами поняття «медіапростір» та позиціонування себе як користувача та створювача медіапродукції — формування медіаграмотності [3], [4], [5].

На сьогодні в нашій країні вже набуто досвід з формування медіаграмотності молодших школярів. Так, у 2011 році були започатковані регіональні експерименти з упровадження медіаосвіти, а з 1 вересня 2018 року в Україні упроваджено новий Державний стандарт початкової освіти, де обов'язкові результати навчання передбачають, що школярі Нової української школи мають засвоїти навички зі сприйняття, аналізу, інтерпретації, критичної оцінки інформації в текстах різних видів та медіатекстах. І сьогодні типова освітня програма початкової школи включає змістову лінію «Досліджуємо медіа» [6], яка спрямована на формування в учнів умінь сприймати прості медіатексти, виявляти в них очевидні ідеї та приховану інформацію; висловлювати власне ставлення до медіатекстів тощо. Проте, сьогодні нагальною є потреба у використанні форм, методів, ресурсів, орієнтованих на збагачення й осучаснення змісту медіанавчання з огляду на широку цифровізацію освітнього простору і переходу на вимушене віддалене навчання.

Мета дослідження полягає в тому, щоб показати, що робота з медіатекстами є ключовим етапом у формуванні медіаграмотності учнів початкової школи. Відповідно до мети було визначено такі завдання:

- висвітлити фактори, що зумовлюють доцільність формування медіаграмотності учнів початкової школи на сучасному етапі цифровізації освіти й переходу на вимушене віддалене навчання;
- розкрити особливості медійної підготовки у початковій школі;
- показати, що ключовим етапом у формуванні медіаграмотності учнів початкової школи є робота з медіатекстами;
- навести приклади завдань, які були запропоновані учням початкової школи для роботи з медіатекстами.

Методи дослідження: для вирішення поставлених завдань та досягнення мети було використано в комплексі такі методи дослідження: теоретичні (аналіз психолого-педагогічних напрацювань — підручників, навчальних посібників з розвитку медіаграмотності в учнів початкової школи; систематизація поглядів і досягнень учених; аналіз змістової лінії «Досліджуємо медіа»).

Виклад основного матеріалу. Сучасний медіапростір змінює світ, життя людей. Особливо вразливим контингентом до впливу медіапростору є молодші школярі. У цьому ракурсі можна визначити певні фактори, що зумовлюють доцільність формування медіаграмотності учнів початкової школи [7]:

- зростання об'єму інформації та проблема вибору достовірних джерел інформації;
- цифровізація освітнього процесу та необхідність суттєвого зменшення віку для використання технологій електронного навчання;
- зростання агресивності медіаджерел щодо впливу на аудиторію, зокрема дитячу;

- гостру затребуваність умінь критичного сприйняття інформації учнями для прийняття виважених рішень.

Наразі педагогічною спільнотою вкладається багато зусиль для розвитку і модернізації медійної підготовки у початковій школі. Можна визначити певні особливості такої підготовки [7]:

- навчання випереджального характеру, в межах якого школярам пропонуються завдання, які з одного боку, зрозумілі їм через психологічні особливості, а з іншого – мають перспективний характер, і надають змогу замислитися й за такої необхідності у майбутньому вчасно прийняти правильне рішення;
- орієнтація на життєвий досвід при виборі завдань – сучасні молодші школярі практично не знайомі, наприклад, з друкованими виданнями, проте добре володіють умінням спілкування в соціальних мережах. Через це при розробці вправ доцільно апелювати до знайомих джерел, використовувати візуалізовані повідомлення та анімації для аналізу їх вмісту;
- інтеграція завдань, спрямованих на формування медіаграмотності учнів з матеріалом навчальних предметів;
- систематичність здійснення медіапідготовки.

Сьогодні, у ракурсі переходу на вимушене віддалене навчання, чільне місце у проблемі формування медіаграмотності в учнів молодшого шкільного віку посідає робота з медіатекстами, адже навчання у сучасній цифровій школі передбачає ускладнення інформаційного контексту, активне включення дитини до певного цифрового інформаційного середовища, де будь-який матеріал є певною інформацією: вербальною чи невербальною (графічною, текстовою, асоціативною тощо). Н. Бондаренко підкреслює, що зміст медіатекстів виходить за рамки традиційних текстів, поєднуючи медійні та вербальні одиниці. Ефективна робота з медіатекстами передбачає виконання учнями завдань певного типу, зокрема [8]:

- проаналізувати зміст медіатексту;
- пов'язати зміст медіатексту з матеріалом друкованого підручника;
- доповнити викладену в медіатексті інформацію прикладами з друкованого підручника або з життєвої ситуації;
- інтерпретувати медіатекст;
- визначити пізнавальну цінність/новизну медіатексту;
- дібрати до тексту друкованого підручника тематично споріднені медіатексти, що містять нову інформацію тощо.

Основна увага при формуванні медіаграмотності має приділятися різнобічній, продуктивній діяльності учнів з медіатекстами; вправи повинні бути спрямовані на розуміння прочитаного, висловлення й аргументації власної думки щодо проблеми, критичний аналіз інформації. Наведемо приклади завдань, які були запропоновані учням третього класу для організації роботи з медіатекстами.

Сучасні діти постійно знаходяться в інформаційному оточенні. Сьогодні, вже з перших днів навчання в школі, через перехід на вимушене віддалене навчання учні працюють із значним обсягом різнопланової інформації (текстовою, числовою, графічною, звуковою, ілюстративною) в межах усіх освітніх галузей. В учнів активно формуються аналітичні уміння, як основа роботи з різноспрямованою інформацією. Водночас, молодші школярі здобувають перший досвід дослідницької діяльності, спрямованої на одержання нової інформації, її опрацювання. Саме тому важливим є навчити молодших школярів звертати увагу на характер інформації в різних джерелах. На це орієнтована *вправа «Мета створення інформації»*.

У цій вправі учням пропонується поміркувати над метою, з якою автор створює тексти для розповсюдження. Така робота вимагає поетапного підходу.

Етап 1. Робота з карткою щодо аналізу прикладів повідомлень у медіатексті та визначення мети цих повідомлень (рис. 1). На цьому етапі учитель з учнями обговорює мету різних повідомлень, просить учнів навести власні приклади.

Рис. 1. Приклад медіатексту для аналізу

Етап 2. На цьому етапі розгортання змісту вправи учням пропонується робота по групах (5-6 учнів). Групи працюють окремо одна від одної в Zoom-кабінетах. Учні отримують шаблон та набір карток, серед яких різні види медіатекстів. Впродовж 3-5 хвилин групи обговорюють та представляють свій варіант розподілу медіатекстів відповідно до мети його створення (рис. 2).

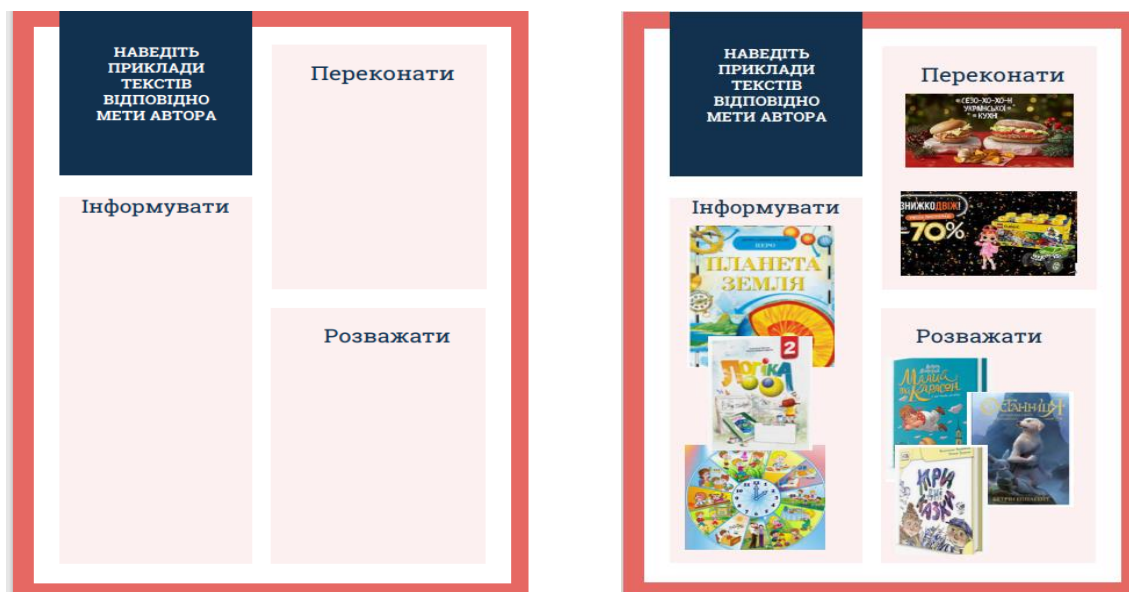

Рис. 2. Виконання вправи «Мета створення медіатекстів»

Системність у формуванні медіаграмотності молодших школярів надає змоги задати єдину логіку, цілісність побудови і розгортання змісту всієї медіапідготовки. Наведемо приклад вправи «Створення медіатексту «Незвичайні школи»».

Перед початком роботи над цією вправою учитель демонструє зразки різних друкованих (рис. 3) і електронних газет, журналів (рис. 4). У такій роботі значущості набуває формування в учнів уміння аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати медіатексти різних видів, зокрема, медіатексти з газет, журналів. Для формування таких умінь вчитель ставить запитання, зокрема:

- Чи бачили ви друковані/електронні газети, журнали раніше?
- Якщо так, то які?
- Чи читають такі газети, журнали у вашій родині?
- Про що можна дізнатися з газети, журналу?
- А що означає слово газета/журнал?

У такому обговоренні важливим є формування в учнів розуміння сутності друкованих/електронних медіатекстів, зокрема, газет/журналів; висвітлення особливостей газет/журналів та їх основних структурних елементів.

Учитель акцентує увагу школярів на особливостях та основних структурних елементах газети/журналу, наводить цікаві факти про них, зокрема, про побудову сучасної газети/журналу; повідомляє про спеціалістів, які працюють над створенням такого медіа; а також висвітлює найстарші мас-медіа (радіо, телебачення). Наприклад, визначаючи як побудована сучасна газета учитель інформує учнів, що газети бувають різного розміру. У свою чергу розмір газети називається формат. Газета може бути великою або маленькою, компактною. Великі газети зручно читати вдома, в офісі, а маленькі або електронні, зокрема, у транспорті. Важливим є те, що таке обговорення, яке підсилюється демонстрацією різних видань, викликає в учнів жвавий інтерес, і, як наслідок, під час апробації цієї вправи учні ініціювали позакласне ознайомлення з професіями, зокрема, кореспондент, редактор, художник, друкар, верстальник тощо.

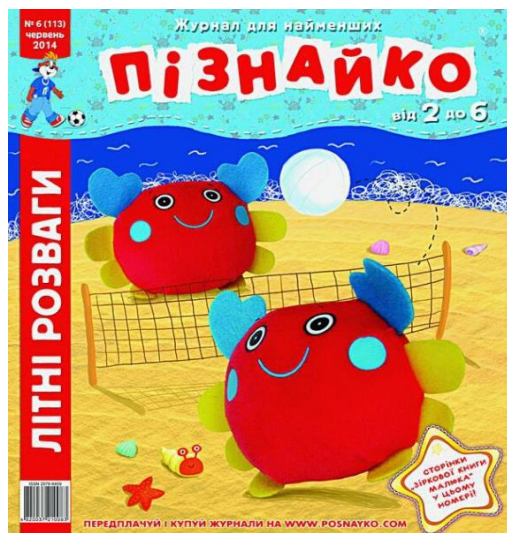

Рис. 3. Журнал для найменших «Пізнайко від 2 до 6»

Рис. 4. Газета ХНПУ імені Г.С. Сковороди «Учитель»

Акцентуючи увагу дітей на тому, що люди з давніх-давен проявляли неабиякий інтерес до преси вчитель розповідає, що, наприклад, газета починається з «Назви». Часто перша сторінка газети містить фото і заголовки матеріалів, які можна прочитати на подальших сторінках та головну новину. Внутрішні сторінки розкривають зміст,

який зазначено на першій сторінці та містять рубрики (розділи) і заголовки. Кожна внутрішня сторінка – це цікавий заголовок. Також на внутрішніх сторінках розміщені ілюстрації та реклама.

Практична робота школярів передбачає створення рубрики. Для цього учні об'єднуються у групи (приблизно по 5-6 осіб) та отримують завдання — скласти рубрику (1 група – 1 рубрика). Групи працюють окремо одна від одної в Zoom-кабінетах.

Перед початком виконання вправи вчитель пояснює, що редакційне завдання – скласти публікацію про незвичайні школи світу. Кожна група отримує картку з назвою школи та посилання на матеріал стосовно цього закладу освіти. Учні мають ознайомитися з матеріалом картки за посиланням та визначити заголовок своєї рубрики, ілюстрацію і текст, номер випуску, видавця. Далі кожна група розповідає про свою рубрику, пересилає свій матеріал головному редактору (вчителю), який на віртуальній дошці (сторінка електронної газети) розміщує матеріали.

Група 1

Школа колись і тепер
Від перших шкіл до сучасності. Посилання: https://sites.google.com/site/moaprofesiavcitel/vihi-istoriie-profesiie/profesfa-v-starodavnomu-sviti
Ілюстрація

Група 2

Шкільне приладдя колись і тепер
З історії шкільного приладдя. Посилання: https://vseosvita.ua/library/prezentacia-z-istorii-skilnogo-priladda-147455.html .
Ілюстрація

Група 3

Підземна школа
Цікаві школи світу. Посилання: https://pgasa.dp.ua/news/top-10-chudernatskih-shkil-u-sviti/
Ілюстрація

Група 4

Школа без дисципліни
Цікаві школи світу. Посилання: https://pgasa.dp.ua/news/top-10-chudernatskih-shkil-u-sviti/
Ілюстрація

Група 5

Школа за принципом відкритий простір
Цікаві школи світу. Посилання: https://pgasa.dp.ua/news/top-10-chudernatskih-shkil-u-sviti/
Ілюстрація

Розширюючи уявлення дітей щодо різноманітності преси цікавою для учнів 3-го класу є вправа «Медіа. Історія винаходів».

Учням пропонується до розгляду картка (рис. 5), на якій зображено історію виникнення різних видів медіа.

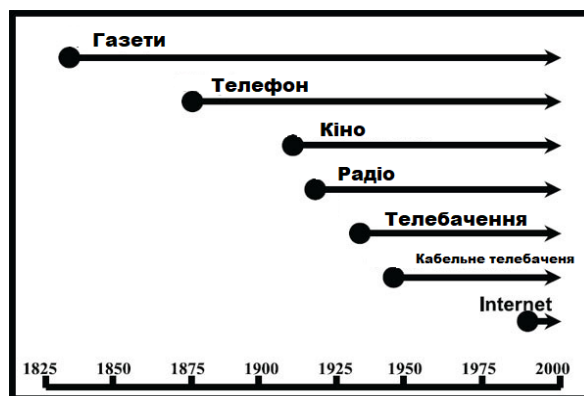

Рис. 5. Еволюція медіа

Важливо сфокусувати увагу школярів на ключовому питанні — з якими пристроями пов'язано винахід кожного медіа. Зосереджується увага дітей на користі, яку принесли ці винаходи, а також й негативних факторах. Після виконання цієї вправи учні повинні дійти до висновків, щодо необхідності певних технічних засобів для того, щоб можна було переглянути різні медіа продукти (газети, кіно, мультфільми тощо).

Під час роботи над вправою «Медіа. Історія винаходів» передбачено розширення бази ІТ-пристроїв, застосовуваних у навчанні молодших учнів (стаціонарні й портативні комп'ютери, персональні ІТ-пристрої), використання онлайн-середовища Інтернету. Зокрема, учні знаходять, аналізують, критично оцінюють інформацію щодо пристроїв з якими пов'язано винахід кожного медіа. Досліджуючи різні джерела цифрових даних учні уточнюють інформацію щодо користі, яку принесли ці винаходи, а також дізнаються про негативні фактори роботи з ІТ-пристроями. У такій роботі, проявляючи себе як учасник віртуальної команди, вже з початкової школи учні опановують уміння встановлювати міжособистісні зв'язки, взаємодіяти в цифровому середовищі й налагоджувати комунікацію відповідно до специфіки розгортання практичної діяльності [9].

Продовжити ознайомлення молодших школярів із сучасними ІТ-пристроями надає змогу вправа «Піктограми пристроїв». Робота над вправою передбачає створення молодшими школярами піктограм персональних ІТ-пристроїв. Учні самостійно створюють піктограму засобами графічного редактору (рис. 6) і у подальшому ці піктограми можна застосовувати для створення ментальних карт, шкали часу та різних настільних ігор.

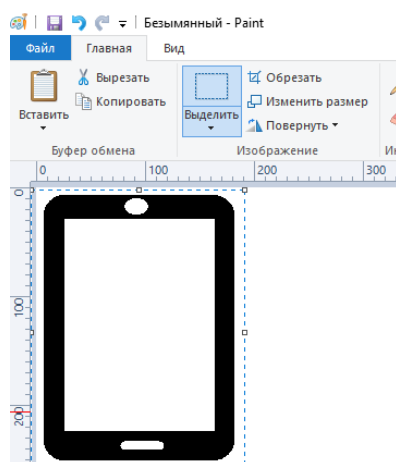

Рис. 6. Створення піктограми

Результати представлено дослідження використовуються в навчальному процесі Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди у процесі викладання педагогічних та інформатичних дисциплін на факультеті початкового навчання; використовуються студентами під час проходження педагогічної практики.

Таким чином, формування медіаграмотності учнів початкової школи потребує спеціально організованої діяльності й робота молодших школярів з медіатекстами якнайкраще сприяє розвитку в учнів культури взаємодії з медіа, здатності інтерпретувати, аналізувати й оцінювати медіатексти, а саме формуванню в учнів умінь визначати мету медіатекстів; розуміти цільову аудиторію медіатекстів (реклама, постер тощо); виявляти приховану інформацію в медіатексті; розрізнявати факти і судження в медіатексті; висловлювати власну позицію на події, явища представлені в медіатексті; а також створювати прості авторські медіапродукти тощо. Подальші наукові розвідки зорієнтовані в напрямку формування в учнів початкової школи поведінкових умінь у цифровому медіасвіті, адже на цьому етапі дорослішання учнів посилюється вплив мас-медіа на світогляд дитини й доречним стає ознайомлення школярів, зокрема, із специфікою ведення власного блогу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василюк С., Алексейчик О., Проценко О. Модель упровадження медіаосвіти в систему роботи дошкільного навчального закладу. Матеріали обласної науково-практичної конференції «Практична медіаосвіта: навчання основ медіаграмотності» (29 листопада 2017 року, м. Харків). Харків: Харківська академія неперервної освіти. 2017. С.7-8.
2. Кузьма І. І. Формування медіаграмотності дітей старшого дошкільного віку: теорія і технологія: монографія. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2019. 188 с.
3. Волошенюк О. В., Ганик О. В., Голощاپова В. В, Дегтярьова Г.А, Іванова І. Б. та ін. Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя. Київ : ЦВП, АУП, 2018. 234 с.
4. Друшляк М. Г., Семенов О. М., Грона Н. В., Пономаренко Н. П. & Семеніхіна О. В. Типологія інтернет-ресурсів для розвитку інфомедіа-грамотності молоді. Інформаційні технології та засоби навчання. 2022. 88 (2). 1–22. <https://doi.org/10.33407/itlt.v88i2.4786>.
5. Valdmanē L., Zariņa S., Badjanova J., Pliško D., Petrova M. Empowering digital and media literacy of primary school teachers in Latvia. Conference: 12th International Conference on Education and New Learning Technologies. 2020. DOI:10.21125/edulearn.2020.1087
6. Нова редакція типових освітніх програм для 1-2 класів НУШ. URL: <https://nus.org.ua/news/mon-zminylo-typovi-programy-dlya-1-4-klasiv-nush/> (дата звернення: 17.10.2022).
7. Олєфіренко Н., Остапенко Л. Специфіка інфомедійної підготовки молодших школярів. Тези доповідей IV-ої Міжнародної науково-практичної конференції “Актуальні проблеми педагогічної освіти: реалії, нові ідеї та перспективи”. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2022. 228 с.
8. Бондаренко Н. Медіатекст як ресурс осучаснення й збагачення змісту підручника української мови. Проблеми сучасного підручника. Вип. 27. 2021. С. 15-25.
9. Olefirenko, N., Kostikova, I., Ponomarova, N., Lebedieva, K., Andriievska, V., Pikilnyak, A. Training elementary school teachers-to-be at Computer Science lessons to evaluate e-tools. 2020. Vol.7. DOI: <https://doi.org/10.55056/cte.414>
10. Al Zou’bi, R. M. The impact of media and information literacy on students’ acquisition of the skills needed to detect fake news. Journal of Media Literacy Education. 2022.

Vol. 14. URL: <https://digitalcommons.uri.edu/jmle/vol14/iss2/5/> (дата звернення: 20.10.2022).

MEDIA TEXTS AS A BASIS OF FORMATION OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS' MEDIA LITERACY

Lyudmila Ostapenko

teacher of the Department of Informatics

H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

liudmila.ostapenko@hnpu.edu.ua

ORCID: 0000-0003-4382-0255

Vira Andriievska

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Informatics

H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

vira.andriievska@hnpu.edu.ua

ORCID: 0000-0003-1632-4045

Nadiia Olefirenko

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Head of the Department of Informatics

H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Kharkiv, Ukraine

olefirenkon@gmail.com

ORCID: 0000-0002-9086-0359

Abstract. For self-realization in the IT-world, the formation of media literacy enables the younger generation to successfully satisfy both their own and social needs; use media safely, consciously and effectively in learning and everyday activities. Elementary school students are particularly vulnerable to the influence of the media. The article highlights the factors that determine the expediency of media literacy formation of primary school students at the current stage of digitalization of education and the transition to forced distance learning: the increase in the volume of information and the problem of choosing reliable sources of information; digitization of the educational process and the need to significantly reduce the age of schoolchildren to use electronic learning technologies; growing aggressiveness of media sources regarding the impact on the audience, in particular, children; students are in high demand for the ability to critically perceive information in order to make informed decisions. The features of media training in primary school are disclosed: anticipatory training in which schoolchildren are offered tasks that have a promising nature; orientation to life experience when choosing tasks; integration of tasks aimed at forming students' media literacy with the material of educational subjects; systematic implementation of media training. It is shown that the key stage in the formation of media literacy of primary school students is work with media texts. Examples of tasks that were offered to elementary school students are given: tasks for the formation of analytical skills, as a basis for working with multi-directional media information; the ability to interpret and critically evaluate media texts of various types; the ability to explore various sources of digital data; awareness of the benefits that IT devices have brought to humanity, as well as the negative factors of their use.

Keywords: media text; formation; media literacy; pupils; primary school

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Vasylyuk, S., Alekseychyk, O. & Protsenko, O. (2017). The model of introducing media education into the preschool educational institution. Materials of the regional scientific and practical conference "Practical media education: learning the basics of media literacy". Kharkiv: Kharkiv Academy of Continuing Education, pp. 7-8.
2. Kuzma, I. (2019). Formation of media literacy of older preschool children: theory and technology: monograph. Ternopil.
3. Media literacy in primary school: a guide for teachers. (2018). Kyiv: TsVP, AUP.
4. Drushlyak, M., Semenog, O., Grona, N., Ponomarenko, N. & Semenikhina, O. (2022). Typology of Internet resources for the development of infomedia literacy of young

- people. *Information Technology and Teaching Aids*, 88 (2), 1–22.
<https://doi.org/10.33407/itlt.v88i2.4786>.
5. Valdmane1, L., Zariņa1, S., Badjanova, J., Iliško, D. & Petrova, M. (2020). Empowering digital and media literacy of primary school teachers in Latvia. Conference: 12th International Conference on Education and New Learning Technologies. DOI:10.21125/edulearn.2020.1087
 6. New edition of typical educational programs for 1-2 grades of NUS. (2019). <https://nus.org.ua/news/mon-zminylo-typovi-programy-dlya-1-4-klasiv-nush>.
 7. Olefirenko, N. & Ostapenko, L. (2022). Specificity of infomedia training younger schoolchildren. 4th International Scientific and Practical Conference "Actual Problems of Pedagogical Education: Realities, New Ideas and Prospects". Lviv: LNU named after Ivan Franko.
 8. Bondarenko, N. (2021). Media text as a resource for modernization and enrichment of the content of the Ukrainian language textbook. *Problems of the modern textbook*. Vol. 27, 15-25.
 9. Olefirenko, N., Kostikova, I., Ponomarova, N., Lebedieva, K., Andriievska, V. & Pikilnyak, A. (2020). Training elementary school teachers-to-be at Computer Science lessons to evaluate e-tools. Vol.7. DOI: <https://doi.org/10.55056/cte.414>
 10. Al Zou'bi, R. M. (2022). The impact of media and information literacy on students' acquisition of the skills needed to detect fake news. *Journal of Media Literacy Education*. Vol. 14. October, 20, 2022.
<https://digitalcommons.uri.edu/jmle/vol14/iss2/5/>